

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Fractie SP
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Stichting Mens, Dier & Peel
Postbus 43
5420 AA Gemert
info@mensdierenpeel.nl

Betreft: Brief staatssecretaris Bleker en minister Schippers 'Antibiotica veehouderij' (24-10-2011)

Gemert, 24 oktober 2011

Geachte heer Van Gerven,

staatssecretaris Bleker en minister Schippers hebben op 24 oktober 2011 een brief naar uw Kamer gezonden over de stand van zaken rond het terugdringen van het antibioticagebruik in de veehouderij. Stichting Mens, Dier & Peel brengt ten aanzien van deze brief het volgende onder uw aandacht.

In de brief stellen staatssecretaris Bleker en minister Schippers dat 'antibioticaresistentie een natuurlijk verschijnsel' is. Dat kan zo zijn, maar het excessieve en ondeskundige gebruik van antibiotica in de veehouderij is allerm minst een natuurlijk verschijnsel, maar gebaseerd op een economisch fenomeen (steeds meer produceren tegen steeds lagere kosten) dat het probleem van de resistentie juist aanwakkert. Zolang dit systeem niet wordt aangepakt, zullen er excessen blijven bestaan in de sector. Staatssecretaris Bleker en minister Schippers erkennen onder verwijzing naar een nog te verschijnen rapport dat 'antibiotica in de veehouderij in veel gevallen onzorgvuldig wordt gebruikt'.

Nulmeting

Uw Kamer heeft besloten dat het antibioticagebruik in 2013 met 50 procent moet zijn gereduceerd. Als referentiejaar wordt 2009 genoemd. Het is echter onduidelijk wat precies onder de reductiedoelstelling van 50 procent moet worden beschouwd. Gaat het enkel om een reductie van het gewicht aan antibiotica (ofwel een reductie van 518 ton in 2009 naar 259 ton in 2013 / bron: Fidin / Maran) of ook om het specifiek terugdringen van het gebruik van bepaalde klassen antibiotica? Met andere woorden: het gebruik van de hoeveelheid tetracyclines zou in 2013 aanzienlijk gedaald kunnen zijn, maar tegelijkertijd kan het gebruik van andere (nieuwere, krachtigere) antibioticaklassen juist zijn toegenomen. Nog anders geformuleerd: het gaat behalve om het totale gebruik (kwantiteit), zeker ook om de soort middelen (kwaliteit).

Veelzeggend is de volgende passage in de brief: 'We hebben een wijziging van het Diergeneesmiddelen-besluit in voorbereiding houdende een verplichting om een gevoeligheidstest uit te voeren, voordat de voor de volksgezondheid meest kritische antibiotica mogen worden gebruikt. Dit voorstel wordt dit jaar aan de Raad van State voor advies voorgelegd.' Hieruit blijkt dat na toepassing van een zogeheten 'gevoeligheidstest' toch voor de volksgezondheid belangrijke antibiotica ingezet mogen worden. In feite wordt hiermee de oorzaak van het gebruik van deze middelen niet weggenomen (te hoge veedichtheid, te grote stallen), maar in stand gehouden met alle mogelijke risico's voor de volksgezondheid van dien.

Een ander punt waarvoor wij uw aandacht vragen zijn de data die voor het referentiejaar 2009 zijn gebruikt. Deze zijn afkomstig van partijen die betrokken zijn bij de productie en handel van antibiotica. Zijn deze data betrouwbaar genoeg om als nulmeting te dienen? Verder zijn er signalen te horen binnen de veesector dat de doelstelling (50 procent reductie in 2013) zelfs bij een maximale inspanning van alle betrokkenen niet gehaald zal worden (bron: V-focus, 18 juli 2011).

Rol van de sector

Staatssecretaris Bleker en minister Schippers geven in hun brief aan ervoor gekozen te hebben 'de verantwoordelijkheid voor het behalen van de reductiedoelstellingen primair bij de sector zelf neer te leggen'. We vragen ons af of dat een verstandige keuze is. Verder willen zij de sectoren waar mogelijk ondersteunen en faciliteren. 'Sancties zijn aan de orde als individuele veeartsen of dierenartsen zich niet houden aan regels en afspraken. Dit is in lijn met de algemene filosofie van het kabinet waarin "vrijheid en verantwoordelijkheid" enerzijds en "grenzen stellen en handhaven" anderzijds

belangrijke thema's zijn.' Onduidelijk is welke sancties de bewindslieden in gedachten hebben om overtredingen te voorkomen. Wij vragen ons af of teveel vrijheid en het ontbreken van heldere, concrete sancties in dat geval niet ontaardt in vrijblijvendheid en uitvluchten.

De maximale sanctie die staatssecretaris Bleker en minister Schippers elders in de brief aankondigen voor veehouders die een onevenredig hoog antibioticagebruik hebben ten opzichte van andere veehouders is dat zij daarop 'aangesproken zullen worden door de dierenarts via hun private kwaliteitssystemen'. Verder wordt melding gemaakt van het beschikbaar te stellen van gegevens van de desbetreffende veehouders en bijbehorende dierenarts aan de nVWA. Nog afgezien van het probleem of dit vlees tijdig uit de voedselketen geweerd zal (kunnen) worden, blijft de kernvraag of dit voldoende afschrikwekkend zal werken. Een slimme boer kan ook rekenen. Het strafbaar stellen van het aanbieden van dieren met overschrijding van de residulimiet voor antibiotica op grond van de Wet Dieren zal dus duidelijk proportioneel moeten zijn, wil het enig effect sorteren.

De vraag is dus of het een verstandige koers is om de sectoren primair aan zet te laten, zoals staatssecretaris Bleker en minister Schippers voorstellen. Wij vinden dat volksgezondheid een primaire taak is van de overheid en te belangrijk is over te laten aan de (markt)sectoren waar financieel gewin altijd op de eerste plaats zal komen.

Transparantie en openheid

Een ander aandachtspunt is voldoende openheid en transparantie. In de brief wordt weliswaar melding gemaakt van 'volledige transparantie in het voorschrijven en het gebruik van antibiotica en het benchmarken en beoordelen van dat gebruik', maar op welke wijze dit gecontroleerd kan worden door burgers wordt nergens vermeld. Die taak wordt exclusief neergelegd bij de SDa die is opgericht door de sectoren. Dat zijn dezelfde sectoren die gezorgd hebben voor het huidige, hoge gebruik van antibiotica via het systeem van zelfregulering. Ook de nieuwe aanpak van staatssecretaris Bleker en minister Schippers laat naar onze mening wel erg veel ruimte voor interpretatie: 'De SDa zal de codes van de veelgebruikers en veelvoorschrijvers bij de nVWA kenbaar maken wanneer de verbetertrajecten naar de mening van de SDa onvoldoende resultaat hebben', aldus staatssecretaris Bleker en minister Schippers.

Ook de volgende passage in hun gezamenlijke brief getuigt niet van helderheid en daadkracht: 'De nVWA *kan* onder nader vast te stellen voorwaarden deze codes van de individuele veehouder en dierenarts herleiden tot specifieke bedrijven en dierenartsen. Op grond van een risicogebaseerde analyse *kan* de nVWA dan tot nadere inspectie overgaan. Veelgebruik van antibiotica betekent overigens *niet direct een wettelijke overtreding*. Bij overtredingen zal echter direct handhavend worden opgetreden. De leden van de Stuurgroep antibioticaresistentie dierhouderij (de vertegenwoordigers van veehouderijsectoren en de KNMvD) hebben ons hun medewerking bij deze aanpak toegezegd.'

Registratie antibioticagebruik

Ook het onderdeel over de registratie van antibiotica laat nog veel vragen onbeantwoord. Op de eerste plaats geven de bewindslieden aan dat 'de kwaliteit van de geregistreerde gegevens niet overal van voldoende niveau is' en dat met vertegenwoordigers van de veehouderijsectoren en de KNMvD is afgesproken dat de verbetering naar volledigheid en vereiste kwaliteit van de datasystemen de hoogste prioriteit zal krijgen'. In goed Nederlands betekent dit dat de huidige registratie van dierenartsen en veehouders onbetrouwbaar is. Ofwel het systeem waarmee het overgrote deel van de dierenartsen registreert (85% gebruikt volgens de brief het Vetcissysteem) is gebaseerd op drijfzand en deugt dus niet. De overheid zou zich dus hardop moeten afvragen of dit systeem (opgezet door de Fidin, AUV en KNMvD) wel geschikt is om het probleem daadwerkelijk aan te pakken. Temeer omdat de redactiedoelstelling van 50 procent in 2013 slechts het begin is.

Toezicht overheid

Staatssecretaris Bleker en minister Schippers kondigen verder aan dat ze opdracht hebben gegeven aan de nVWA om het toezicht te intensiveren. Hiervoor is met ingang van 2011 jaarlijks € 1 miljoen extra beschikbaar. De brief laat onvermeld hoeveel het totale budget van de nVWA op jaarbasis zal zijn om het gebruik van antibiotica in de veehouderij te monitoren. Dit budget zal substantieel moeten zijn om voldoende daadkracht te kunnen tonen in relatie tot omvang en omzetten in de vleesindustrie.

Ook het toezicht op de SDa is een punt dat extra aandacht behoeft. In de brief wordt gemeld dat staatssecretaris Bleker en minister Schippers 'het bestuur van de Sda hebben verzocht om toezichtconstructies te onderzoeken en ons daarover te informeren'. Ook is er volgens de brief overleg gevoerd met dit bestuur, de betrokken veehouderijsectoren en de KNMvD: 'Bij de inrichting van de huidige SDa (statuten, personele invulling van bestuur en expertpanel) is al gestreefd naar maximale onafhankelijkheid en het borgen van voldoende deskundigheid. De betrokken partijen dragen bestuursleden zonder belangen in de sectoren voor.'

Dit lijkt teveel op de slager die letterlijk zijn eigen vlees keurt. Wij vinden dat de overheid hier opnieuw een flinke steek laat vallen. Niet de betrokken partijen dienen bestuursleden voor te dragen; de overheid dient zelf een onafhankelijk toezichtsorgaan in stellen dat volledig onafhankelijk toezicht houdt op de SDa. De rol van toehoorder is te zwak. Om die reden plaatsen we ook een vraagteken bij het nut van het instellen van een *vrijblijvende* adviesraad met vertegenwoordigers van de veehouderijsectoren, de KNMvD en *eventueel (!)* overige relevante maatschappelijke partijen.

Rapporten Alders en Commissie Van Doorn

Voor wat betreft de rapporten van Hans Alders en de Commissie Van Doorn verwijzen wij naar de gezamenlijke brief van de bewoners- en milieugroepen uit De Peel die we op 24 september naar de Kamercommissies van EL&I en VWS hebben gezonden.

Wij wensen u veel wijsheid toe tijdens het debat.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'J. van Hoof', with a long horizontal stroke extending to the left.

J. van Hoof (voorzitter)
Stichting Mens, Dier & Peel